দুঃখ মাচুর হমাজক

ধনঞ্জয় রাজকুমার

দুঃখ মাচুর হমাজক

ধনঞ্জয় রাজকুমার

প্রতিশ্রুতি

DUKKHA MACHUR HAMAJAK
PROSE POEMS IN BISHNUPRIYA MANIPURI
BY DHANANJAY RAJKUMAR

পয়লা প্রকাশ
ঝুলন পূর্ণিমা
ভাদ্র ১০, ১৪১০
আগস্ট ৩০, ২০০৪

প্রকাশিকা
সুখদা সিংহ
প্রতিশ্রুতি প্রকাশনী
আশ্রম রোড, হাইলাকান্দি - ৭৮৮১৫১
আসাম, ভারত

ছাপানি
শিখা ভট্টাচার্য
সাহিত্য প্রিন্টার্স
কলেজ রোড
হাইলাকান্দি ৭৮৮১৫১ আসাম ভারত

দাম
রুপা আককুড়িহান

অগ্রজপ্রতিম
কবি শ্রীশশীমোহন সিংহ গিরকরে
পরম শ্রদ্ধাল

লেখকর আর আর লেরিক

রুবাইয়ৎ-ই-ওমর খৈয়াম

ডিগল আতহানল মোরে

মিকুপর চেরি ফুল

হপনর বাবুয়ানি

কিমে অয়া আছৎ ইকাইতাপি

লক্ষ্মী গিথানক (নাটক)

ভিক্ষা দেনে এরে আহিগিতৌ

কুরৌ আহান রবীন্দ্রনাথ

জোনাকহান বার কুসুমলেই

ব্রজেন্দ্রকুমার সিংহর লেরিক

চক্রবৃদ্ধি (নাটক)

লেহাও ফুলগরে

এলার খুৎতল

ধ্রুবপদ

মেরাক সেরাক

কণ্ঠগিরো (নাটক)

পুংলল

মেইকেই (নাটক)

বিরহী যক্ষর এলাহান

জিনজিনি

পৌরেই (সম্পাদিত)

মেয়েক মেঠেল ১ম ভাগ (সম্পাদিত)

রস বিলাস

চিকংলেই

সিকাডেইনি

বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী ছন্দ পরিচয়

আহির পানির পথগ

ফিরাল

জার্নাল

লেরিক এহানর প্রুফ চা দিলতা কল্যাণীয় শ্রীমান সন্তোষ সান্তানই। ঔতাউ লাল কিতা থা থাইলে ঔহান লেখকর দায়িত্বহান। 'ঘর, নিংশিং মেংশেল' -- বানান এগি মি এসাদে দিয়ৌরি।

কথাসাহিত্যিক ঝুমুর পাণ্ডে গিথানকরে বার সাহিত্য প্রিন্টার্সর রুচিমতী শ্রীমতী শিখা ভট্টাচার্যরে ধন্যবাদ।

শিল্পী শ্রীমান শক্তি সিংহরে বানা বার আশীর্বাদ দিয়ৌরি।

শ্রীমান জ্যোতির্ময় সিংহ বার শ্রীমতী মণিদীপারকা হৃদিয়ৌপা স্নেহাশিস থাইল।

ঁদিলীপ কুমার সিংহ বার ঁউত্তম কুমার সিংহর কথা লেরিকহানলেহে নিংশিং অয়া আহির পানি পড়ের।

সূচীপত্র

পয়লাকার আহির পানি সিটা

পয়লা আহির পানি সিটা বেলাছিল উবাকা মানু ঔগই কিতা খালকরেছিলতা!

এরে মধুর দুঃখ এহান কুরাংত আহিলতা! কিসাদে অয়া মোর ঠইগর মামহানাদে মেইথঙহান লুকেয়া আটলো মারুপ ঔগ আজি সুরগ অয়া পালইলতা।

ঔদিনেৎত মানু ঔগই তারে এরে দেনা নাকরের। এগহে মোর হাই মারুপগ। এগর নারগৎ মোর নারগ হুনৌরি। ঔবাকাহে মোরে মি চিনে পারুরিতা নাই।

ঔদিনেৎত আহির পানি ঔতাৎ তার আকখুলাহান, প্রকৃতিহান বার তার ঠইগরে দেহের। চিনে পারের তার মেইথঙহান।

গাছজার, ফুলগ, মেঘলা বেলিটিকহানর মৎ মিঙালহান, রাতিকার আধারহান হাবিয়ে মাতলা -- এবাকা মানু এগই আমারে চিনের এহান হাই চিনানিহান।

হাদি হাদিৎ আহির পানির ফুটা ঔগই পথে পথে কারে আগরে বিসারারগা। কুংগ থাং - নাচিনিয়াও চিনেছু। মোর ঠইগর কাদার আগ।

পূর্ণিমার জোনাকহানাৎত জঙের থৌরাঙহানরে, ধলাতেরা জারর বাসেয়া থানাহানরে, রংখা রংখা করে দেহিয়ার উরে দুরেই ঔহানরে সকনিরকা আহির পানি এতা বাহিয়া যানা মনার।

মানু এগর বুকগৎ আরাক আগরকা দুঃখ আহান পুলরগা। ঔ দুঃখ ঔহান এলার সুরগ অয়া মানু এগর বুকগর ভিটাগৎ ঘরগ দিয়া আকুবালা থাইল।

মানু এগই মাতল -- মোরতা আর কিৎতাউ না লাগের। কাদানি এহানল ধন্য অয়া জনমহান থাইং।

•

স্বর্গ মর্ত পাতালে

স্বর্গ, মর্ত পাতালে উবা অনির ফামহান নাদলে থাংতে শূন্যহানাৎ বাসেয়া থাইলু নাই জনম আহান। লেউর আঠিগ পারা পৃথিবী আহান পেইলৌ অইবগা।

মিঙালহান আয়া দুঃখহানাৎ জঙের শব্দহান পাউরি। নেয়ছে হপন আহানর মিঙাল ঔহানর শাতহানর মাধুরীর রেণু ঔতা গারিগদে বার য়ারৌহানাৎ আয়া লাগেরহা। আহিগিৎ লাগের। চানাহানাৎ লাগের। বরনহানাৎ লাগের। মরনহানাতৌ।

হাকহান বুজে আছে তেরা এতারমা মোরগতে কুংগ থাঙ? কুংগ আয়া মোর মাঙছে ঘুমহানাৎ জঙতইতা ! কুংগ আয়া মোর বিসারেয়া নাপাউরি হারৌহানাৎ জঙতইতা নিংশিং হানর কণাগ অয়া।

ঔতার ছালি ঔতা বৌহানাৎ ছিতারল আরো মিঙালহান পলেয়া গেলগা কুরাং।

ঔ মিঙাল ঔহান আলথক অনাহান পেয়া বাসানি মনাছিলতা দিন এহানে। নাঙ নাইতই সাৎ।

মি কুরাং আছু

মি কুরাং আছু মাতে পারতেইতা তি! মোরে মি বিসারতে বিসারতে ঠুয়ইলুনাইয়ে।

প্রকৃতির গর্ভগর আধারহানল গারিগ জাপদিয়া আছিলু। ঔ আধার ঔহান পিয়া গর্ভগ ছিড়িয়া নিকুলিয়া আহেছুগ। আহেছু দিনেৎত মোরে মি বিসারাউরিগ।

আংকরিল মানু নাপাউরি। কুংগয়ো মোর ঠার এহান হার নাপেইতারা। ধরে নুয়ারতারা ইঙ্গিত।

মি আছু ফাম এহানর নাঙহানতে কিহান থাং! এপেই কারে ঠাচা করানি!

তার আতহানাৎ মামহান।

মোর ঠইগল দিয়ৌরি চাপাল এহান কুংগই ল দিতাইগ!

তোরে নিংশিং অইলুতাই

তোরে নিংশিং অইলুতাই স্বর্গ মর্তরে সকইলগা মিঙালহান, ঘরগিরস্তির গেটি খেলানি আহানরে হাদিৎ থ দিয়া। মি আংকরলু কিহান মাৎতেই বুলেছিলেতা পাঙ্খরলে থাঙ! নয়া নমুনার সাদে বানা আহান মাদানহান হাবি বাসেয়া আছিলিতা দেখলু। উঠানে আয়া খেলারগা মাদানকার ছেয়াগই কিতা মাতেরতা ধরে পারলেতা!

কুরাং থাইলতা মেয়েকগ! কুরাংতে ঘুমজিয়া আছেতো আমার মাত মাঙছে কথাহানি। কিয়া আমি কারেউ চিনে নুয়ারিয়ারতা!

না খালকরি। তোরকা আরাক বিয়ানর ঙালফু ঙালফু আহান বাসেয়া আছে।

আমার আহির পানিৎতে কিয়াকা ঘর রাহালিগ নেইতা! আহিতেই বিয়ান ঔহান বার ঠইগর মামহানিতে কার গজে জঙতইতা! জঙিয়াউ কিহান কানা! কর্মহান বিজয় অনা বিৎতা অইলতাউ আমার বার্তনহানি না ফৌয়ছেগা উনি। আকতাই বার বার্তন আলথক করে দেছি।

মিঙালহানরতা মঙ্গল অক। আধারহানরতাউ। ছেয়াগৎ আছিল গাছ বিরুক ঔতারতাউ।

মামহান বার ছেয়াগই আমারে ডাহিয়া নিতাইগা। হারৌপিয়মর হাদিয়েদে গাট আহান দূরেই অয়া যিতইগা। আমারেতে মাতেয়া যিতইগাতা!

এবাকাউ খানি নিংসিং অয়ার - কনাকে পানির টাটি আহান বিসারলাং ঔহান। উরুলেই জার চানাৎ যিতেগা হিজা লককরানির সাদে আমি লককরলাং হাবি দুঃখর ধানকণা। লপুকগরে ঙককরাৎ যিতেগা দেখলাং গাঙহানর মুঙে লপুকগৎ মামহানর ছালি পড়িয়া আছে। লপুকগৎ কাপকর সাদে জঙেছিল বরনহানৌ গিয়া নাপেইলাংগা। ঔহানে নাই আকখুলা আকখুলি অয়া আছিতা।

বিয়ান আহান

সেঙ অপাপবিদ্ধ পবিত্র হুনার থামপালগ অয়া আহিল বিয়ান এহান. হপনর সাগর সমুদ্র লালয়া আহেছে পাউরি! এহানরে তি জুরাগৎ খুয়েইলে — হে স্বর্গর অপ্সরা আগর জিলকগ পারা প্রকৃতিহান।

তোর আতর তারাহানাৎত জঙের জল আকসিটা মাগুরিতা ইচুদিন। রাতিকার পাকানা ধানর হাদির জাঙালগদে চেয়া বাসেয়া আছে গাঙ এহানে, তোরকা।

ঔরে আমার ঘর দুয়ার বুলিয়া আছিলাং ফামহান। ঔরে ফল ফসলর মরা গাছজারি। ঔরে তানুর মরা গৎহান ভিটাগর কাদা আগদে পড়িয়া আছে। এতার হাদিৎ নাই অঙয়া আয়া আছিলাতা আমার আপাবপেই। মি তোর শাতহান ধয়া পড়ের পানি ঔসিটার কণা আগরকা সাকেই সিন্নি হাবিরে বেলেয়া আহেছুগ।

হারৌ অই নীলুয়াহান বার হুনার মাচুহান বার ঝিলিকহান। এরে বিয়ান এহানর গারিগৎ এবাকাউ পাপ আয়া সকো নুয়ারেছে, তেইর জুরাগৎ আছে আরো।

এহানে আমারে বর দিলে যেয়ারগা ঔপেই আপদ বিপদ নেয়ইতই।

আমার খেলাহান

আমার খেলাহান আছিলতা ছেয়া আগর হাদিৎ। এবাকাতে খেলাহান নেই, ছেয়া ঔগ পড়িয়া আছে। খৌনুগৎ গুমজিয়া আছে খৌরাঙহানে হাদি হাদিৎ বারা বুলনদের।

তোরতাউ দুঃখহানি না ককয়া আছে বুলিয়া ছেয়া ঔগই বাগেইল। ঔ দুঃখর লয়ইলগা কণা ঔগির হুয়াৎহানে তোরে এবাকাউ জিংতা করিয়া থছেতা উনি।

ছেয়া ঔগরে আংকরলু — বরনহানতে কুরাঙ গেলগা? হাওনর সেথাহানে মাঠিয়াছিল দিন ঔতাতে কই? কিৎতাউ না খুমকরিয়া ছেয়া ঔগই দেহাদিল দূরেই অযারগা গৎ আহানর নানহানাদে।

কই যুগ আগে তি হিনাছিলে পত্থরির পানি ঔতার কাদাৎ বয়া তোর গারিগর মাতৌ ঔহানর লগে য়ারি দিয়ৌরি। পানি ঔতা এবাকাতে লেইরা অছে। মাতের — নিংশিং অয়া আছু, হাববি নিংশিং অয়া আছু। হারৌহানর গৎহান, লাজপেয়া আহির কোণেদে চানাহানর হুরু হুরু লিকসই ঔতা এবাকাউ বিসারলে পা পারতেই।

পানি ঔহানাৎ খেলাহানর নাঙহান ইকরে দেনা মনেয়া লামতেগা পানিহান আরাকো সেচিয়া গেলগা।

এবাকা খেলাহান নেই। বাগেছে ছেয়া ঔগর নুংশি ঔতা সিতারেয়া আছে। ঔতাই পথগ থেপকরিয়া থার।

তোর পথগ ইলয়া

তোর পথগ ইলয়া এপেই শাতছে হারৌহানর মাচুহানল পৌহান তোর দুয়ারহান পেয়া গিয়া না আঙছেহান দেহিয়া আলথক অয়া আহেছে উনি!

এবাকা কারঙ্গলেইমারতা বিয়ানহান। ইংহানে মাতের মি আকখুরুম চেয়া আইংগা। পাহিয়াগ অয়া ফরদিয়া গেলগা। এবাকাউ আলথক অয়া নাহেছে।

মিয়ো যানারকা সালছিলুগ। নিংশিং গাটহান লালো নুয়ারিয়া তিনজরার পথগৎ উবা অয়া থাইলুতা।

আমার লেইরাপা শাতহানি। জনম এহানতে নাহেয়া নাপিয়া, নুয়ারাই পানিয়ে, কৌলিয়ে খান্নাই গেলগা। এবাকা খানি নুঙেই অইতাঙাই সাৎ বুলতে এহানতে কিহান! নেই এহানৌ পুড়িয়া তালকইগ অযারগা। জাঙর তলে গাটহানে আহির পানি বেলার। লপুকগৌ। আধার এহান জোনাকহানরকা খালকরের। কুরাং কিতা অইলগাতা।

এপেই বরন আহান আছিল উনি! বরন ঔহানর গারিগৎ আছিল যুগ যুগান্ত আগেকার ফিজেৎ।

ফিজেৎহান! তুমি মোরে চিনে পারতারাইতা !

বাতর অন্ন আগ নেই

বাতর অন্ন আগ নেই, বাগা কুপাঙহানাৎ আগই আহির পানি ফুটা আগ বেলাদেই। নুনর হুয়াৎহানতে হারপাক বেনাই।

বানার মেয়েক আগ ফরদিয়া আহক লেয়ছে ঠইগৎ। কুরাংত ফরদিতইতা, কুরাংত আইতইতা মাতে পারবে! ঠই ঔগতে মরিয়া আছে আগেৎত। গারিগই ইমে আতজাঙ সিকারতা না। পকে পেপুরাই পেয়া নাহেইবা – এমাটিকো হবা নাছেতো।

বানাহান বনবাসে গেছেগো। জনমকারকা? অথাইব।

মায়াদয়া নেই হাকে কঙালাহান বরনহান আইতইতা আর! বরনহান না মরণহান। চালহানাৎ শন আগাছ নেই। বেয়কে বনকে তেরা লেহেইতারা নিককা রাতি।

টিনর ঘর দেছে হারৌহানে খেলানি নাকরের তানুর লগে। হাই নাই যার। হারৌহানতে ডাঙরিয়াহান, আউহানল হাইলহান পেইতারা। হাইলহানল আউহান। পেট বুজে বাতখেইতারা ঘরর শৌগ।

হপনেদে অইলৌ আকদিন বানাহানে আয়া মাতেইতইহা। আইলে যানা নাদতাঙাই। আহির পানির ফুটা ঔতা জঙানি নাকরলে কাদিয়া অইলৌ মাগতাঙাই।

উঠানর আগার মালতী জার। ঔজারর মুঙে আছে কাটাখুদুরিয়া জার হুকে যারগা। কাটাগিতে নাহুকের কুপাঙহানর। গজে বাসেয়া আছে মেইথঙ হুকে যারগা। ভকটাটি হুকে যারগা।

আহির পানি ফুটি দেই। আহির পানি।

কিসাদে মেইথঙহানল

কিসাদে মেইথঙহানল তোর মুঙে উবা অইতুগা! কোন মেইথঙহানল মাৎতুগা— আংকর, হুনার মেঙসেলহান পারা হাক এহানর দুয়ারহান।

হপনহানরমা আছিল পথগরে আংকরলু— মোরে চিনে পারলেতা। পথ ঔগর পৌহান হাবি ধয়া নেছেগো বরনহানে। পড়িয়া আছে লেঙৌর সেকতাইগ।

পথগ তি হবা অয়া থাক বুলিয়া এবাকাউ দৌ হমা দিয়ৌরি। হাকহান বার লেঙৌর সেকতাইগর হাদিগৎ কুংগ বয়া আছেতা মেইথঙহান গুরিয়া!

তি মাতেছিলে কথাতে আকহানো থনা নুয়ারেছু। তি দেছিলে আধারহানর কঙালাহান ফরদিয়া গেছেগা। তি দেছিলে বানাহান আতহানাৎত পড়িয়া বাগেছে।

হে নারগ, হে তাঙখাহান, হে বর্তিগ নিবাদেছৎ বৌহান— তোমারে কিতা মাৎতু! কথা বিসারেয়া নাপাউরি।

কিতা কিতা দেছিলেতা থাং আইলু দিন ঔহান! ইঙহান, না ডিগল ছেয়া আগ! জাঙহান বেড়েয়া আছে দুঃখর লতগই।

হে পথগ তি যেপেয়ো থায়াও থাক— নিংশিং করেদে গাছজারর জঙিয়া পড়েছে পাতা ঔতার যারিহানি।

নেই আহানরে

নেই আহানরে বসুধারা করলাং। ইমপানি আহানরকা গাঙহান বেলেয়া গিয়া বাত আকচাংলুক কাৎকরলাং। বাত ঔ চাংলুকর গজে রাতি নঙেই আহান জঙিল। লামর দৌ কুরাং মাঙছিগাতা।

ঠইগরমা য়ককরিয়া থছিলু আশাশৌ আহান দ্বিপইসি মেংশেলহান পারা করে। ঔহানাৎ গ্রহণহানর ছেয়াগ আয়া পড়ের।

কাটারেই জারি লালয়া পথগ গেছেগা। ঔগরে পানি আকসিটা দেইনে কুংগ আছতা।

গাঙপালয়া আছিলা পছরিগ, দুঃখহানি, গাটশৌহান। এবাকাতে ঔপেই জিজিরৌ নেই, কওয়ারৌ নেই।

নেই ঔহানাতৌ ঘর হংকরিক বুলতে মায়াহানৌ নেই।

গাটহানর মুঙে

গাটহানর মেংশেলহানর মুঙে উবা অয়া আছে ফুল শাতছে গাছ আকজার। গাছ ঔজারর গারিগরে হুনার ফিজেৎহান অয়া মিঙালহানে বেড়েয়া থছে। গুড়িগৎ হরপর বাকল আহান পড়িয়া আছে মরা নিংশিংহানর সাদে।

সেন্দাহান অইল আরো থংমেইহান অয়া জোনাকহান পিঠিয়েদে নিকুলিল।

হাবিয়ে মাৎলা -- চালাক করে থংমেইহান নিবেই। আমি আধারহানাৎ চেইক করে। বিরহহানাৎ চেইক করে। ঙাল নেই, রূপ নেই, শব্দ নেই, ইমাম মাম জগৎ আহানাৎ চানা মনেয়ার।

এতা হাবি অছে এহান মি হার নাপাছু। মিতে মিঙাল বার ছেয়ার হাদিৎ ঘুমজে পড়েছুগাতা না।

ঠইগর আধারহানাদে

ঠইগর আধারহানাদে পাহিয়া আগ হমাজকরে বিসারেয়া ফরদিয়া গেলগা। ঔগরে বিসারেয়া আধারহানাৎ জোনাকর মিঙালহান লপুকগদে, জারল জারির ফুল জঙেছে মাটিহানাৎ, খাপাকর বনহানাদে, মুঙর আলিপুতাগদে লুকা লুকা চারগা।

ঔ পাহিয়া ঔগর বিরহর রব ঔহানে মাঙকলহান বার উঠানহান পাহুয়া দিল।

কতহান থায়া ঔ বিরহ ঔহানাৎ ফুল আগ শাতইল কৃষ্ণপক্ষর মাম জোনাকহানর সাদে।

তোর মেইথঙহান

তোর মেইথঙহান পুরানা বিশ্বাস আহানর সাদে বাগে যারগা। বরন ফুটাগিয়ে মাৎতারাতা বিফলে দিনহান গেলগা।

উঠানহানর দুকগাছ! তুমি সাক্ষী থায়ো মি এপেই আছিলু ঔহান।

আধার এহান গাটহানর সাদে কুরাং সালছেগা। বার দেহানি মনাউরি নাইয়ে!

হাওন রাতিকার সুরগ ভাদ্রহান লালয়া আশ্বিনর পূর্ণিমা রাতির কুমেইহান নাপাছেগা।

সালছি পারেঙ এহানাৎ মিয়ো আছুগ না।

যেগদে যেতা দেহুরি ঔতা বাগিয়া আছে। এতার হাদিৎ তোর মেইথঙহানতে থাইতই বুলতে উহানো বাগে যারগা।

আইলেতা সাংলেল পৌহান

আইলেতা সাংলেল পৌহান, টেঙারাগ লালয়া, বন ফারি দিয়া, লপুকগর পথগদে। আহি থমে আয়া লাগেরগা দুরেই আধার আহানর নারগ। মোর কথা নেই য়ারি আহান আধারহানাৎ বাহুয়া দেনা মনেয়া বাসেয়া থাইতে থাইতে মিকুপহানিয়ে মাৎলা আমিতে আর বাসা নুয়ারলাং। নুঙেই নাপেইলতা নাকরিছ।

শাতহানাৎ লাগিয়া আছিল খৌরাঙহানর মাতৌহান পুছে দিতারা কুংগই। আমারকা আকগৌ নেই। লাতকরেছিলাং বানা নুংশির চাংলুকহান ছিতারেয়া পড়েছে। ফিটাহান পারিয়া থছিলাংতাউ কানা নাইল।

হানতে কিহান করতাঙ! কারে গিয়া মাৎতাংগা ছাত্তিগ খালকরে দেই। টাঙিয়া থদেই ফিরালহান। নৌগরে মাতে দেই খেওয়াহান কুরাং আছেতা। এগদেৎত আচুল আহান, হৌগদেৎত আচুল আহান। এতার হাদিৎ কুংগ আইতইতা। কারকাউবা করতা!

আলা নওয়াংল হংকরেছিলাং জর্ম এগৎ জ্বি দিক বুলিয়া ফাল্গুন পূর্ণিমার রাতি আকপেই পুলইতাঙাই, ঔদিন ঔহান নওয়াংহানে, জর্মগই, জ্বিগই আমারে চিনতাইতা! ঙালকরতাইতা আমার নাঙ নেই, শাত নেই মেইথঙ এহানি! ঙালহানে আচালাহান অইতইতা!

হে সাংলেল পৌহান তোরে পাকরিক, আমারে মেয়েক দেহাদে। তিনা মতয়া থাইছ।

হে আধারহান তি আমারে ধারণ করিছ প্রলয় পয়োধির লুহানাৎ

দুয়ারহানর এবেদে

দুয়ারহানর এবেদে মি। হৌবেদে জোনাকর মিঙালহান মোরকা আহেছিল। আগরে আগই মাতা নুয়ারিয়া রাতিহান লালয়া গেলগা। য়ারি আহান দিতাঙাই বুলিয়া আছিলাংগ। উনাউ নাইলাং, য়ারিহানৌ পাহুরলাং।

হিয়রর কাদাৎ রাহিয়া থছিলাং আপাঙর দৌগ। মেৎতমা আহিগি জিপেইতে তাও নিকুলিয়া গেছেগা। ঘর রাহালিগতে কই ! ঘরগ থাইলেহে রাহালিগ নাই। ঘরগতে কই!

আমিতে কুরাং আছি!

তি ঘরগ বুলর ঔগ ঘরগ নাগই, অভ্যাসহান। অভ্যাস আহানাৎ আছৎতা। ফাৎতকে ঘরগ নিংশিং অরতা তি। আতহানল উমকরে উমকরে বিসারেয়াতে পেইলেতা!

এবাকাউ ঘরগ আতহানাৎ না থেঙছে।

দুয়ার, এহানতে কিতারহান।'

এহানে নাই তোরে খেইকরিয়া থছেতা। এহান লালয়া ঘরগর পৌহান, জোনাকর মিঙালহান, হপনে শাতছিল কওয়াকলেইগর বৌহান – আকতাউ আহে নুয়ারের।

জনমহান উনা নায়া থাইলু।

নীলুয়া কুপাং এহান

নীলুয়া কুপাঙ এহান বুজে ডালেদেই সেলকম। হাক এহানরে হিনাদিক্। গম গমনেই, হবা সাকতি হাবি কাপিয়া যিবগাতা।

এবাকা বিয়ানহানর কথা থাক। উঠানহান, তুলসীপুংগর ফুলজার, মালঠেপগর গোপীর মালকর কৌলির কথা ঔতাউ থাক।

পাছিলাং মিকুপহানি কুংগদে মাঙয়া গেলগা ধরে নুয়ারলাং।

গাটহান লালনি আহান থাইল, লপুকগ ফারি দেনা আহান থাইল, কিহান করতাঙাই কিগই জানে।

তিরাস খৌরাঙ তুমিলগ অয়া মাংকলে বয়া বাসাছি। কিহান বাসাছিতা! কারে বাসাছিতা!

আপাবপেই! আমি তর্পণর তিল, চৌল বার দুকগাছল আয়ার।

চারিয়বারার মিঙালহানিয়ে আতর সপা দিতারা।

অটগ! তিতে এবাকাউ হুকিয়া থাইলে। চনচরাগর জম হংকরানিহানতে কিতা অইল!

হাওনর বরনহানাৎ তিঙিরি ফুল আগর গারিগৎ ফিজেৎহান চেপয়া আছে।

হে দুঃখহান, তোরেতে চাকুরা নেইতা!

ছেয়াগ

মেংশেলহানর মি এগ হাইগ না নাগইগ! ঔগৎ নাপছে মরণর রঙ ঔহানতে!

এবাকা মি পাউরি দুঃখ ঔতা হাইতা না নাগইতা! দুঃখ ঔহানাৎ আছে মানুনেই ভিটা ঔগৎ আগে কুংগ আছিলাতা!

আহিগ খানি ঠুয়ছেতা। নিয়ামপারা নাগই। খানি খানি।

মুরগর গজে অলৌকিক নীলুয়া ফুল আগ অয়া শাতছে হাক এহানর নাঙহানতে কিহান থাং!

ছেয়া এগ কুংগ! এগর কাদাৎ কারে বহানি দিলে খাটতইতা।

হে আনৌগ জনমহান! তোরাং মাগলুতাই আহান, দিলেতাই আরাক আহান। হাইদে, যেহানি দিলে এহানিয়ো মোর অহোভাগ্য। সুপ করে নাদলেইছতে!

নিংশিংহান বুলিয়া থছি এহানাৎ হারৌ না য়ারৌল মেঠেলহানি সুকরলেতা!

আমার দিন এতা, রাতি এতা, পথঘাট এতা, কুমেই এতা হাইতা না নাগইতা?

মরণ এহানতে?

আইগ নেই হাকহান

কিতা চারতা আহিগ নেই হাকহান। ছেয়া আগ আকপেয়ো চেপো নুয়ারিয়া আছে। বৌহানে মাতেছিল তি বাসেয়া থাইছ। মি আয়া তোরে কুমেইর ফিজেৎহান দিতৌ। নিয়াম তাঙ নাইলৌ গারিগতে গুরে পারতেই নাই।

লেইরুম বৌহানে, গাটর পানিহান পারা ইঙ আহানে বরনহান চানাৎ গেছিগা বিদেশ আহানাৎ।

পম্বরির পারগৎ খুৎতেই আহান পারিয়া ঘুমজিয়া আছে কার কাদানি আহান। তারে মাতাকুরা নেই।

হে প্রেম, তি পূর্ণ কর আকখুলা নার এগ।

শৌগর সাদে খেলা খেলা আহেছিল বিয়ানহান আমার লপুকে, আমার ঘরর মুঙে, মানু না আটতারা পথগদে, আমার উঠানহানাদে। আমি গারিৎ না লাগেয়া আতহানিৎ কিৎতাউ নাদলাং তারে। কতহান বাসেয়া বেলিটিকহান আহিলতাই কুংগদে মাঙইলগা তার মাতৌহানল।

হাকহানাদে চেইতে আহিগ নেয়ছে। কিতা বিসারারতা নীলুয়া ইঙহান। আমারতাতে কিৎতাউ নেই। বারনগৎ ধান নেই, পম্বরিগৎ মায়াহান নেই, লপুকগৎ হারৌহান নেই। ঔহানে আকতাউ দেনা নুয়ারিয়া আছি।

জনমহান ! তি আমার আতহানি চেৎকরে ধর। না এরাদিছ। তোরেল রাতি আহানাৎ ফৌয়ইকগা। যানার পরে আমার হমাহান অন্ধ হাক এহানর তলে আছে পৃথিবী এহানে লদেক।

রাতিহানহাবি

রাতিহান হাবি মোর কাদাৎ ঘুমজিয়া আছিল এলার হেকগ বিয়ানত হজাক অয়া খৌরাঙহানাদে সালছে। মি আলিপুতাগৎত দূরেই করে দেখ্‌রি।

হাকহানাৎ বটখৈনাঙজার পারা নীলুয়াহান থাক্‌কারাগ দেছে। বকুল জারর তলে জাঙর পারার দাগ। য়ারৌপা দিনর ঙালহান দাগ ঔতার গজে পড়িয়া ইমপানি অয়া আছে।

কুমপেই আছে কৃষ্ণকান্তি কুপাঙহান হুদালাগ অয়া। লাঙ্গুলাদে থাইলতা না কিতা হিরণ্ময় ঘটগ।।

কুরাংকার দেইমেই সেইমেই জনম আহানর লগে মারুপ বাদাউরি বুলতেগা এ লইলাট এহানাৎ পড়েছুতা।

হপনহানর গাঠি আগ, টেইপাঙহানর কংকেইর গাঠি আগ মুকা নুয়ারুরি। হাইহানর লগে নাগই আহান সামছে থং এহানরে চিনে নুয়ারুরি।

ইসালপাগ! এলার হেক ঔগরে বার ডাকবেনাই !

লেইপাকলেই

কইতে লেইপাকলেই, চৈত্রৎ মাতেইতৌ বুলেছিলেগ কুরাং থাইলেতা এবাকা পেয়া!

আহির পানির হুৎগর গজেদে বাহিয়া যারগা তোর নাছার তালহান পাউরি! মি পারগৎত হুনানি মনেইলু ঢউগ আয়া আধারহানাৎ থেঙরগা শব্দহান।

বৌহানাৎ কিতা জঙেরতা তোর নুংশিহানর গজে! মিতে তোর নুংশি ঔহানল জাপদিয়া ঘুমজে পড়েছিলুগাতা না।।

আধার আহানর গৎহান কুংগই আগই আনের উনি। এপেইৎত হারপাউরি চৈত্র বৌহানর হাদি ফেরিয়া আহের ঔহান।

লেইপাকলেই, এবাকা অইলৌ আই। তোরাং লুকেয়া থাইং; আকগয়ো নাদেখবাতা। মিঙালহানাৎ আকখুরুম তোর শাতহানর ছেয়াগ পড়েছিল। মিঙাল ঔহানে এবাকাউ ছেয়া ঔগ য়ককরিয়া থছে।

মি চানাৎ যাংগা বুলতে হাকহানে মাৎল—মুঙেদে যোগিনীগ আছে। এবাকা যাত্রা করানি গমনেই।

বানাহানল থংমেইহান লাগেই। ঔহান অইলে ঘুমহান ঙালইতই। হপনহান ঙালইতই বুলিয়া ডাহিয়া মাতিয়া গেলাগা হৌবারার লেইকেইরতাই।

বানার হাওয়াসিটা লয়ো পড়েছেগো। কিমেতে করতাং। বিসারতে নেই। ধন মাঙকরিয়া লইক বুলতেউ নাপেয়ার। বকহানল ললকরে দিক আমার ফিজেৎহানি।

আকেই দিনর কথা নিংশিং অইতে গারির রম উবা অর আকয়া। চৈত্রর তপ্তাহান আয়া উঠানহানাৎ উবা অছিল সন্ন্যাসীগর সাদে। মাতেছিল, যেতা আছে হাবিতা দেই। ঘর দুয়ার দেই, জিমকিহান দেই। দেই দেই। ডিল নাকরিয় দেই। মি তোমারে হুনার মেংশেল আহান দিতৌ। ঔহানাৎ গেলগা জনমহান দেখবাইতা। দেই দেই ভিক্ষা দেই। মি নাহেয়া নাপিয়া আছু অতিথগ। মেংশেলহানাৎ কল্লিং ধরতই।

আমি মুঙে যানা নুয়ারিয়া দারিগর গজেৎত দিতে লনা নাকরের। জামির জারিৎত আহের গৎ ঔহানর নাঙ আহের জনমহান পাউরি।

এ জনমর লেইপাকলেইতে এবাকাউ নাশাতছে।

ইমপানি

কিতাল হংকরেছৎ মূর্তিগ এরে ইমপানি এহানর! কিয়াতে চক্ষুদান নাকরিয়া থছৎ! কোনদিনতে বাত তাঙকরতই !

মূর্তি এগর হবা সাকতি কার আতহানাৎ তুলে দিতেইতা!

দেহেই নীলুয়া শব্দহান। সলকরো রাধা সাংলেল। কাৎকরো তেনুয়া লাঙ।

মূর্তি এগ খেরর দৌগ অয়া নাথাক। ঠইগ বরা দেই।

তি হিনেয়া আনেছৎ

তি হিনেয়া আনেছৎ সেঙ পানি সেনাপুলর সাদে বরন আহান হাকহানর ঘটগৎত পড়িল গাটহানর গজে। তোর কনাক বয়সর নুংশিহান মাদান পরকার।

তোর আহির পুয়াগৎ আছিল মায়া ঔহান বার আকখুরুম দেহানি মনাউরি নাই।

হে জাপচন্দনর বনহান; কুরাং আছৎতা! মিতে দুরেইকার মাঘ রাতি আহানাৎ থায়া নিংশিং অউরি। যেগদে যিতেগাউ জটিলা কুটিলা আধারহানে রাহিয়া খামকরের। উঙহানে ডরহানে তেরার মিঙাল পেয়া খুয়ার মেইখুমহানাৎ লুকেয়া আছিলা। পথগর গজেদে পড়ানি নাকরতারা।

হে হাকহান! কিয়া তি শূন্যহানাৎ বরনহানর লগে আরাক শূন্য আহানর পৌহান আনেদরতা। বুজাদেনে আমার কুরুহান। তোর ইমপানি এহান লালয়া আহকনে আমি হারপা পারবাং আহি আকথমর মেয়েক।

হে ইমৎ মতছৎ মামহান, তোর সাজহানি কুরাং কারিয়া থছৎতা!

হে অনন্ত মামহান! কিসাদে এলাহানর পারগদে গেলেগা হৌপারহানর বারাহান হারপেইতাঙাইতা।

কুংগ বাসেয়া আছৎতা! তোর জাঙহানাৎ পড়িল বরন এহান কারহান! মিঙালর কণা ঔতাউ তোর জাঙহানাৎ পড়ের উনি!

মেইথঙহানতে কই।

এরে এপেই

এরে এপেই নাই আছিলতা মোর আকখুলা আহান। ঔহান আছিলতা খেলা আহানর পারগৎ। খেলা ঔহান আছিলতা মাঙছেগা হেক আগর কাদাৎ। হেক ঔগ আছিলতা মালঠেপ আগর চারিয় ফালুর হাদিগৎ। মালঠেপ ঔগৎ মি আকখুলা ভাবকগ।

আইতে আইতে কুরাং মাঙকরে বেললু দৌয়র দারিগর কাদাৎ শাতছিল ফুল আগর নাঙহান।

পরিক্রমারকা যানার খেলতামহানৌ মাঙকরে বেলাছু। আতহানাৎ আছিল নিংশিঙর মাধুরী ঔতা হুটা অপড়েছেগা।

হে প্রিয়বিরহর দুঃখল সাজেছৎ খেলমাচির আঙেইহান, তি কিয়াকা যেপেই হেপেই কাদিয়া থাউরিগাতা! তোরাংত খুৎতলগ মাহেই পেইলু ঔতাল বিভুলা অয়া ঘরগ পাঙ্গুরেছিলু।

আজিতে ঘরগৌ নেই – খেলমাচি ঔহানৌ মাংক্রামাচুর ফলালিহান অলছে। উত্তরর কোণেদে আছিল পণ্ডিতল জারর গজর হাওনর বরনহান দক্ষিণেদে গেছেগা।

আকখুলাহানর হকগর ঠুম ঔহানতে কুরাং গেলগাতা!

আহৌ বছর পিছেদে

আহৌ বছর পিছেদে উঠানহানাৎ ফুল আগ শাতইতই। বরন আহান সংসার এহানর চারিয়বারা বুজে জভিয়া মোরে বিসারেয়া নাপেয়া পড়ানিহান এরতই। ফুল ঔগই মাৎতই মিয়ো তারে বিসারাউরিগ।

মাদান আহানে কারৌ না মাতেয়া হাতে হাতে আধারহানাৎ মেইথঙহান লুকেয়া আহির পানি বেলতই।

দুঃখহান থাইতে থাইতে মতয়া যিতইগা। হাবিয়ে মাৎতাই তারকাহে আমি আছিলাংতা নাই। তা মাতেইল আরোহে আমি হারৌ অছিলাংতা নাই। আরতে আমারে কুংগই ফিজেৎ দিতইতা!

লপুকগ বুজে সরাদেছিলা মায়াহান কুংগদে ফরদিয়া গেছেগো। এখুরুমতে বানাহানাৎ কুংগই ঠইগ বরা দিতাইতা।

হে প্রেম, হে রাতিহান, মায়াহান, বানাহান, লিকসইগি, শুক্লা তৃতীয়ার জোনাকহান, নাদেহেছু মেইথঙহান, নুয়া কইনাগর লাজহান, বসন্তর লেহাওগির লগে তুমিয়ো শাতয়া থায়োক।

মি তোমারে কিৎতাউ দেনা নুয়ারেছু। ঔতাউ তুমি মাতিয়ো তা আমারে বানাপেইল। তার বানা ঔহানে এবাকাউ আমারে জিংতা করিয়া থছেতা।

পূর্ণিমার ছেয়াগ

জোনাকহানর মেইথঙহানাৎ য়ারৌর ফুটা লাগিয়া আছে। দৌলিসিং দৌলা হাবিরে হমাদিয়া মাতলু নামসা কনক পিদাদেই। আরাকখানি ঙালয়া আমার গিরস্তির গজে মিঙালহান পড়বতা হাওনর পূর্ণিমার দিনে।

কুরাং আছৎতা গিরস্তিহান ? চালহানর তলে। কইতে চালহান? গজেদে চেইতে হুদালা হাকহান। তলেদে চেইতে সপ্ত পাতাল। এতার হাদিৎ আমার মাতনেই কথাহানি কুরাং জভিয়া পড়ের। কথা ঔতাৎ পাতা হুলক বুলিয়া হক আগ কতিয়ো ডালতু। দীপাঞ্জির দিনে বর্তিপারেঙ আহান বাছয়া দেনা মনাছিলু। কুংগই লাগাদিতাইতা!

জোনাকর মিঙালহানরে জাঙ ধনার পানি দেই। ফিটা আহান পারে দেই। চামর হেইকরো। এইরা তাংখা, পানা তাংখা জুগৎ করো, হে গিরস্তি কররাই মানু।

মিতে পাগালা ডেবালাগ। আধারহানরে কলকরিয়া থাউরি মানুগ। মোরে লেংকাৎত বাদ দেছি মানুগ। মোর পাগুলি ঔগরেউ মাৎতারা - লেংকার লগে থিনাপি। আমি দ্বিয়গিয়ে আগর আহির পানিরে আগই খৌগৎ য়ককরিয়ার।

তেইরে মোরে সামকরেছিল বৌ ঔহানর গজে হাওনর পূর্ণিমাৎ তিঙেছে ছেয়া আগ পড়ানি দিয়ো। না থেপকরে দিয়ো গিরিগিথানি।

মোরকাতে কিতা থদেছুৎ

ইচুদিন দুঃখহানরে সাজাছিলু সাজ ঔতাল সাজিয়া আয়া মরণহান মুঙে উবা অয়া মাতের -- দুঃখহানরেতে হাবিতা দিলে, মোরকাতে কিতা থদেছুৎ ?

আকতাউ নেই। কিৎতাউ নেই। লেইরাপা ফারা জিলিপিত্রি জনম এহান তোরে মি কিতা বুলিয়া দিতু! কিতা বুলিয়া কাৎকরতু!

কুংগই চারিয়বারার বর্তিগি নিবাদেছিতা। ইচুদিনতে ভালয়া আছিলগ। কুপেছিলু বর্তিগি কিতা অয়া নিবিলতা বুলিয়া মরনহানরে আংকরলু। গোকুলেইজারর তলে মোর হমাহান থদিতৌ। নুংশিহানি বিলাদিতৌ মোর লগে আছিলা য়ারৌ বার বানারে।

মায়াহানি! তুমি মোরে বিদায় দিবাই নাই। যানার পরে লালচুম ভাককরে দিয়ো।

হে দুঃখ মাচুর হমাজি! বাদেছুৎ গাঠি এগ কারে দিবে নাই। মুঙহানাৎ উবা অয়া যানার আগে আকখুরুম চেইং তোর হুনা রুপা য়েক্ককরেছি মিৎতাহান। তোর শকনিহান পাছু পথগ লালয়া যিতেগা, তোর নিংসাহান পাছু রাতিকার ঘুমহান বাগলে, তোর পারার শব্দ হুনেছু মাদানকার ছেয়াগ পড়ে আহের লপুকগদে। তোর সঙ্গহান পাছু গাটহানর পানিৎ। শাতহান হবা নুংশিপি গিদেই, তি আছিলে আরোহে মিয়ো জিংতা অয়া আছিলুতা নাই।

মোর লগে উদাক বাদাছিল পাহিয়া আগ অজা জারিৎ বয়া মাতের -- পুষ্প বৃষ্টির দিনে তিয়ে মিয়ে উনা অছিলাংগ। কনাকে মাংকলে বয়া যেবাকা মুরালির বাত সেলকমল উটিয়া খেইলে ঔবাকা মি তেলিকদম জারর কাদাৎত তোরে চেইলুগ।

আতর তারাহানিরে খাচহানিয়ে মাৎলা -- আমিতে তোরে দিলতা দিলাং। তি দিলে ঔতাউ ধরিয়া থইলাং ইচুদিন। এখুরুমতে!

মরণহানরে মাৎলুতা -- আলথক অয়া নাহেছু পেয়া তি মোর মুরালির বাত ঔতা, পাহিয়া ঔগ, গোকুলেইর গৎহান বার মোর আকখুলি দুঃখ মাচুর হমাজকরে রাহিয়া থাইছক।

কুমপেই

হে যাত্রা পালপা গিরক! কিৎতাউ নেয়ছে এরে ইমাম মাম এহানাৎ কুরাং যাত্রাগ কুপেছৎতা!

হে কেইরুংপা গিরক! ঘরগ বুলিয়া আগ নাদেহিয়ারতা কিয়া! হে চৌলর গিথানক! আমার চৌলগি আছে তা না নেইতা! আমি এবাকাউ চানৌ নাকরেছি। আছি এতা কুংতা! ঘররতা, না লামরতা! কিয়া আমারতা ঘরৌ নেই, লামৌ নেইতা!

ইচেম সিজাই আজিও চারা এলকরেছে। তেইর চৌলতে লয়ইল থাঙ! আহেছি অতিথ ঔতার শাতহানি চিনে নুয়ারলাংতা কিয়া!

কুংগই 'আতহান পাতেছে। হুদালা আতহান ! ঘর আগ ডালে দেই। ঘর ঔগ খৌনানাকপির সাদে আমার ঝিলকাছিল মিকুপ ঔতাল সাজক। এগদে আমি যাত্রাগ বিসারেইক।

য়ারি আহান

কনাকে আকদিন ঘুমহান বাগিল আরো দেহৌরিতা মোর দুঃখহান জোনাকহানর মিঙালর লগে খেলার। তানুর খেলা ঔহান মোর আহিগৎ আয়া লাগিলগা।

কুরাং থাইলে সেনাকাটাগ। আকদিনৌ মোরে বানাহান দিয়া চানে, মি তোরে দুঃখর নুঙেই ঔহান খুৎতল দিমতা। আরতাইতে মোরে পাহুরেছি উনি। তানুর খেলাৎ মোরে না য়ৌকরতারা।

আকদিন গাটহানরে গিয়া আংকরুরিগা – তোর নাঙহান কুংগই থদেছিতা। গাটহানে না খুমকরিয়া য়াহানাৎ ঙাছে মিঙালহানর লগে মুকসি দিয়া খেলেইরি।

মিঙাল এহান লপুক সাময়া দূরেই অ যারগা। দুঃখর খেলাহান! তোরে কুরাং থয়া যিতুগা!

রাতি কিসাদে গাছজারর ডেঙগৎ বয়া ডাহের আকখুলা পাহিয়া আগই। তার নারগৎ মোর দুঃখ মারুপর নারগ হনৌরি। আকেইদিন মেঘালা মাদানর ছেয়াগৎ তারে দেখরি। হে দুঃখহান! তোর খেলাহান থদিয়া কুরাং মেইথঙহান লুকেইলেগাতা। আইনে মুঙে, দ্বিয়গিয়ে য়ারি আহান দিক।

বিসারতে বিসারতে

বিসারতে বিসারতে পেইলুগা কাটা গাছজার। ঔপেই বাসেয়া আছে রাহাল শৌগ। জনম এহানর মেইথঙ দুহান – দিনহান বার রাতিহান।

হাবিতা মাঙয়া যারগা। তোমার গাঙহান, খুচেইগৎ আছিল পানি সিটা বার বিষুর লিকলগি।

হে না পাহুরেছু কুমেইহান! তোর টুমা টুমা অছে হারৌহান সেন্দা আহানর জাঙহানাৎ পড়িয়া আছে, মি ডাকতে না খুমকরল।

শোকেৎত

শোকেৎত জরম অছে শোলকহানর গারিগৎ কারগ বিদেছে। দূরেই সমুদ্রহানর হৌপারে ইকাইতাপি থংমেইহানতে কই! স্বর্গর নিঙলগি আহিতাই রকত পুছে দেনাৎ। তানুরে পাপ আহিগল নাচেইছ হে মরণকালর মিঙালহান।

শোলকহানরতা ঠইগ আছে না নেই আকখুরুম চা দেই। মেয়েকগিৎ ছন্দহান এবাকাউ জিংতা অয়া আছেতা! আইনে গায়ত্রী, মরা পাহিয়া এগর শব্দহান পাতাল প্রবেশ করানিৎ লেপছে। খামকরে দেয়া আই।
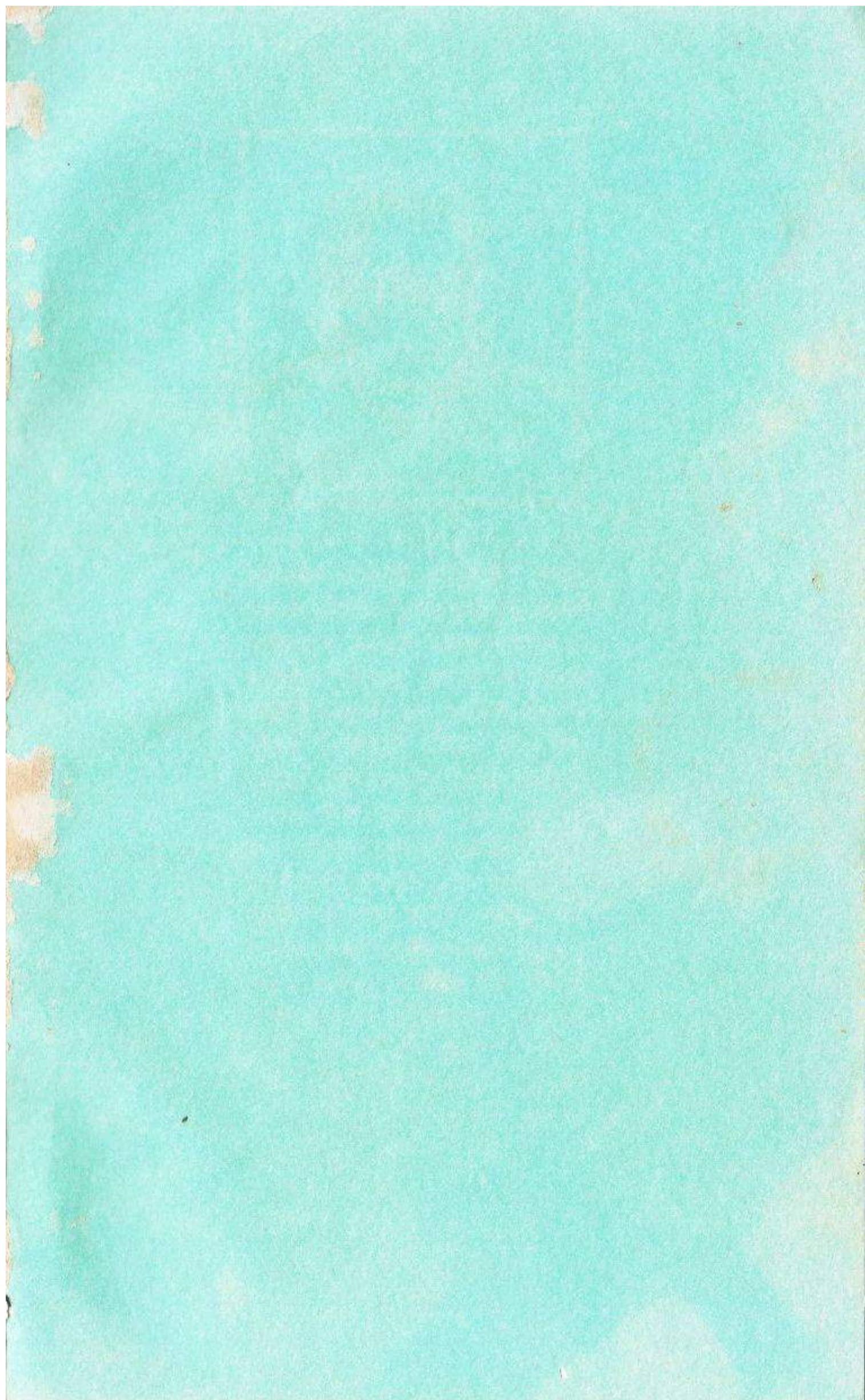
শক্তি সিংহ, নুয়া দিল্লি

ধনঞ্জয় রাজকুমার গিরকরে শুভাশিস সিংহই বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী কবিতার মহত্তম রূপকারগ বুলেছে। ইন্দ্রজিৎ রাজকুমারে ত্রিপুরা চে পত্রিকাৎ মাতেছে "বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী সাহিত্য বার ঠারহান চিরদিন ঋণী অয়া থাইতই গিরকরাং।" গিরক বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী কবিতাল নানান পরীক্ষা নিরীক্ষা করিয়া আহেরগ জনম এহান। গিরকর কবিতা বাংলাৎ অনুবাদ অয়া পশ্চিমবঙ্গর পত্র পত্রিকাৎ নিকুলেছে। ঔতার গজে বিভিন্ন ভাষাতৌ অনুবাদ অয়া দৃষ্টি আকর্ষণ করেছে বিদগ্ধ পাঠকর। গিরকর কবি জীবনর পরিচয় বার নাট্যরূপ 'কবিজীবনী' আকাশবাণীৎত প্রচারিত অছে। এরে লেরিক এহান গিরকর বিষ্ণুপ্রিয়া মণিপুরী গদ্য কবিতার সংকলনহান।

জ্যোতির্ময় সিংহ